

BUKET UZUNER'İN “TABİAT DÖRTLEMESİ”NİN SONUNCU ROMANI ATEŞ VE MİTOLOJİ

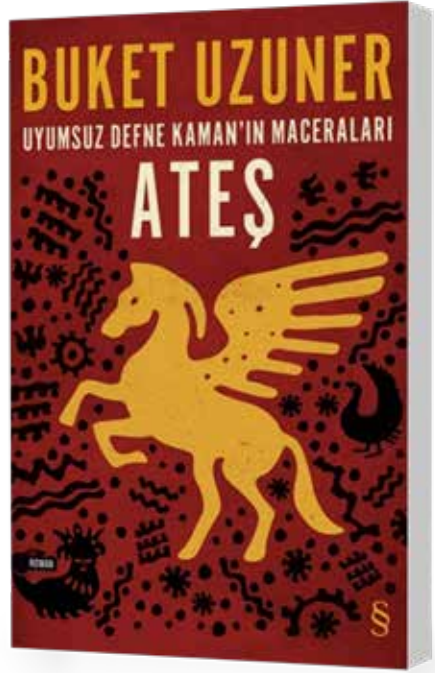
İbrahim Dilek

- Türkiye’de mitoloji, özellikle de Türk mitolojisi üzerine çalışanlar, mitolojimizin sanat ve edebiyatta yeterince kullanılmadığından yakınırırlar. Bunun suçunu veya sorumluluğunu tamamen sanatçılarımıza yüklemek haksızlık olur. Türk mitolojisiyle ilgili Türkiye Türkçesindeki kapsamlı çalışmaların ancak SSCB’nin dağılmasıyla (1991) birlikte başladığı dikkate alındığında bu eksikliğin sebebi anlaşılır bir şekilde izah edilebilir. Ancak adı geçen tarihten sonra Türkiye’deki araştırmacılar Türk yurtlarına giderek ana kaynaklara ulaşma imkânı bulabilmiş ve yine bu tarihten sonra çok sayıda destan, efsane, masal... metni Türkiye Türkçesine aktarılarak haklarında detaylı incelemeler yapılabilmıştır. Bugün sanatçılarımıza ilham verecek yüzlerce mitolojik metin Türkiye Türkçesine kazandırılmıştır. Bunların sanat eserlerinde işlenmesi ise elbette zaman alacak olsa da mitolojiler, sanatçılara ilham kaynağı olmaları bakımından ihtiyaç duyulduğunda hep yardım etmeye hevesli bir dost olmuşlardır. Çağdaş edebiyatımızda Türk mitolojisinden faydalanan isimlerden biri Buket Uzuner’dır. Kendisi; *Su* (2012), *Toprak* (2015), *Hava* (2018) ve *Ateş* (2023) adlarıyla “Tabiat Dörtlemesi” olarak yayımladığı son dört romanında olayların merkezine koyduğu kahramanı Uyumsuz Defne Kaman ile büyükannesi Umay Bayülgen aracılığıyla Türk mitolojisini başarıyla işlemiş, edebiyatımızın bu konudaki eksikliğini giderme yönünde dört büyük adım atmış ve mitolojimizin geniş kitlelerce tanınması bakımından önemli bir farkındalık yaratmıştır. “Tabiat Dörtlemesi”, modern edebiyatımızın mitolojiden faydalanması konusunda heyecanlandırıcı bir örnek olarak edebiyat tarihimizdeki müstesna yerini şimdiden almıştır.

Mitolojimiz maalesef eğitim sisteminde hak ettiği yeri bulamadığından ortalama aydın sınıfımızda da mitolojik bir bilinç oluşmuş değildir. “Tabiat Dörtlemesi” okuyucu kitlesinde “*kamusal mitolojik*

bilinç” oluşturması bakımından ayrıca kayda değer. Uzuner’in bahsi geçen eserlerinin Türk mitolojisinin politize edilmesine, belli bir zihin dünyasının mülkü gibi algılanmasına karşın hapsedilmek istendiği alandan çıkarılarak hak ettiği şekilde çok yönlü olarak değerlendirilmesi gerektiğinin de önemli ve başarılı bir örneği olduğunu vurgulamak isterim. Buket Uzuner’in Türk mitolojisini komşu kültürlerin mitolojileriyle harmanlaması ve ortaya “*Türkiye Mitolojisi*” gibi Türk bilim ve sanat dünyası için yeni sayılacak bir kavramla karşımıza çıkması çeşitli eleştiriler almasını ve bir tartışma zemini oluşmasını sağlayacaktır. “*Türkiye Mitolojisi*” var mıdır? Coğrafi ve kıtasal anlamda “*Asya Mitolojisi*”, “*Afrika Mitolojisi*” gibi kavramlar bilimsel literatürde mevcuttur. O hâlde pekâlâ “*Anadolu Mitolojisi*” veya “*Türkiye Mitolojisi*” kavramlarının da kullanılmasında beis olmayacağı, bu tür kullanımların Türk mitolojisinin değerini azaltmayacağı ortadadır. Anadolu coğrafyasının tarihin ilk dönemlerinden itibaren Hititler, İyonlar, Frigler, Lidyalılar, Urartular gibi çok sayıda topluma ve uygarlığa ev sahipliği yaptığı düşünüldüğünde hatta bunların bir kısmının aynı zaman dilimi içinde Anadolu’da var oldukları ve aralarında mitolojiler dâhil her türden etkileşimin olduğu dikkate alındığında elbette “*Türkiye Mitolojisi*”nden bahsetmek mümkündür. Türk mitolojisi ve kültürünün bunlarla etkileşimi ise bilimsel çalışmaların alanına girer. Buna mukabil, her edebî eser gibi roman da kurgusal bir yapıya sahiptir. Kurgusal yapıyı oluşturan da yazarın kendisidir. Yazardan/sanatçıdan salt bilimsel gerçekleri ifade etmesini beklemek sanatın doğasına aykırı olduğu gibi özgün yaratıcılığı da yok saymamızı gerektirir. Uzuner, adı geçen dörtlemesinde kurgusu ve özgünlüğüyle Türk mitolojisini yeni renklere boyamış ve bu yolla zenginleşmesine katkıda bulunmuştur.

Ekoeleştirel ve ekofeminist yaklaşımlarla yazdığı *Su*, *Hava* ve *Toprak* romanlarında çevre sorunları, toplumsal cinsiyet, küresel ısınma, kuraklık, çarpık kentleşme, iklim değişikliği, kültürel miras ve tarihî eser kaçaklığı gibi konuları öne çıkaran Uzuner’in *Ateş*¹ romanında da aynı yaklaşımları devam ettirdiği görülür. Yalnız bu romanda sığınmacı, göçmen ve mülteci sorunları kurgunun merkezinde yer alan ateşin mitolojik boyutları üzerinden işlenir. İlk üç

¹ Yazıda alıntı yapılan eser için bk. Buket Uzuner, *Uyumsuz Defne Kaman'ın Maceraları: Ateş*, Everest Yayınları, İstanbul 2023.

romanında olduğu gibi son romanında da Uzuner, modern dünyanın sorunlarının varlığını insanlığın ortak mitolojik bilinciyle birlikte Türk Şamanlığına ait gelenek ve inançların unutulmuş olmasına bağlar.

Buket Uzuner'in edebî yaratıcılığında Türk mitolojisinden yararlanma isteğinin sebeplerini *Ateş* romanının kahramanlarından Ali Werther'in Umay Bayülgen'e sorduğu şu soruda aramak mümkündür:

Benim bu Türkiye'de anlamadığım bazı şeyler var; Meselâ uçan at Pegasus ya da sekiz ayaklı at Sleipner efsanelerini bile biliyorsunuz da kendi Türk mitolojinizdeki o müthiş kanatlı at Tulpar'ı neden hiçbiriniz bilmiyorsunuz be Nene?.. İskandinavlar kendi mitolojilerini biliyorlar. Bir tek Türkler kendi mitolojilerini bilmiyorlar. (Uzuner, 2023: 347, 354)

Ali Werther'in bu tespitlerine Umay Bayülgen'in cevabı manidardır:

Bir kültürün anahtarı dildir Oğul. Eğer bir dili yok edersen, o kültürü kilitler, saklar, ortadan kaldırır, böylece halka kendi masallarını, destanlarını, dolayısıyla kimliğini unutturursun. Böylece anadilinin yerine koyduğun başka dile ait kültür yavaş yavaş yerleşir ve birkaç yüzyıl sonra halk kendi özünü hatırlamaz. Türkiye'de yapılan budur. Türklerin eskiden Şaman, yani Kam olduğunu ne biz ne dünya bilir. Çünkü 600 yıldan fazladır, bize kendi anadilimizle beraber özellikle kültürel kökümüz unutturulmuştur. Biz şimdi mitolojisiz ve kök kültürsüz arada kalmışızdır. (Uzuner, 2023: 357)

Toplumları anlamak için önce mitolojilerine ya da mitolojilerini hayatlarının neresine koyduklarına bakmak gerekli. İnsanlığı anlamak içinse mitolojilerin ortak değerlerine. *Ateş* kitabıyla Uzuner, bize bakacağımız yerleri işaret ediyor. Her ne kadar *Ateş* romanı onun *kök kültür* olarak kabul ettiği Türk mitolojisinin merkeze konulduğu; Türk, Anadolu ve Mezopotamya mitolojilerinin harmanlandığı bir kitap olarak düşünülse de yazar, kitabının *Eyvefakâr, Utkulu ve Saygıdeğer Okur!* (Uzuner, 2023: 71-77) adlı bölümünde kendisini diğer ulusların da kültürlerinden ve klasik metinlerinden beslenmiş evrensel bir anlatıcı olarak tanımlayarak, "*bendeniz sözler ülkesinin atası ve ninesiyim*" der. Sözler ülkesinde hiçbir ayırım ve ayrımcılık yoktur. *Kalavela, Huban Arığ, Odysseia, Dedem Korkut, Şehnâme, Şinto Destanı ve Manas Destanı...* Sözler ülkesinde vücut bulmuşlardır. Sözler, ateşin etrafındaki meclislerde anlatılarak çoğalmıştır. *Ateş* ise Uzuner'in ifade ettiği gibi, "*Altay mitolojisinde bilgiyi, doğru haberi ve gücü temsil etmektedir.*" (Uzuner, 2023: 134) Farklı dillerle de olsa etrafına toplanan insanların yüreklerini birleştirip, düzeni kuran ve hikâyelerimizin arakasında olan da ateştir.

Yukarıda bahsi geçen dörtlemenin sonuncusu olan *Ateş*'te Uzuner, Türk mitolojisine ait birçok unsuru roman kurgusuna taşımış. Diğer bazı kavramlarla birlikte bu unsurların bir kısmını da (Üç dünya anlayışı, Ahal Teke, alkış, alas, haycı...) sayfa altlarında açıklama ihtiyacı duymuş. Bu açıklama notları Türk mitolojisine ait bazı kavramları geniş okuyucu kitlesine kavratmak

bakımından önemli. Uzuner'in ateşi merkezine koyduğu romanında Türk mitolojisiyle ilgili çeşitli unsurları görmek mümkün. Yukarı, Orta ve Aşağı Dünyalardan oluşan Türk mitolojik anlayışındaki üçlü dünya tasavvuru bunlardan biri. Hayvanlardan ise Türk kültürünün önemli bir unsuru olan at, mitolojik özellikleriyle ele alınıyor. Türk destanlarında at, gündüz kahramanının dostu, yoldaşı, geceleri ise koyundaşıdır. Bazen sahip olduğu olağanüstülükleriyle kahramanın da önüne geçer; Üç Dünya arasında gidip gelebilir, uçar, konuşur, bütün engel ve zorlukları aşma becerilerine sahiptir. Zor durumdaki kahramana bilgece akıl verip, yol gösterir. Destanlarımızda olduğu gibi Ateş romanında da at, romanın ana kahramanı Defne Kaman'la ilişkilidir. Zor durumda olan Defne, durumundan haberdar etmek ve yardım istemek için Umay Nine'nin rüyasına girer: yanında bir tayla koşan, yeleleri yanan, kızıl, Defne gözlü bir attır o. Yazar, Umay Nine'nin rüyasında gördüğü atı, çağdaş bir yaklaşımla *Ahal Teke* üzerinden işler. Kaçırılan Defne Kaman'ın koruyucusu da yine bu attır. Uzuner, roman boyunca Türk mitolojisine ait unsurları başka mitolojilerle birlikte âdeta *karşılaştırmalı mitoloji* yöntemiyle değerlendirme tercihini at üzerinde de yapar. Rüyalarına giren atı ateş, yani Güneş Tanrısı Apollon'un ateşten atlarıyla, *Pegasus* ve *Sleiper*la birlikte yorumlar. Uzuner, benzer bir yorumlamayı ilerleyen bölümlerde Şahmeran ve Medusa üzerinden tekrarlayarak verimli mitolojik karşılaştırmalar yapar (Uzuner, 2023: 197-214).

Kartal ise Türk destanlarında gördüğümüz kutsal mekânların koruyucusu olma özelliği ile romana taşınmış. Destanlarımızın birçoğunun giriş kısmında kahramanın yurdu tasvir edilirken bu yurdu koruyan iki mitik kartalın varlığından bahsedilir. Bu iki mitik kartal, kahramanının yurdunun üzerinde durmaksızın uçarak yurdu koruyup gözetir. Ateş romanında kahramanının yurdunun yerini Mardin şehri alır. Romandaki kartal, Mardin şehrinin korucusudur:

Kırmızı taş şehrin tepesindeki çalılımlı dağın üstünde bin yıllık yüce bir kale yükselirmiş. Kalenin burçlarında, göklere uzanan dağı arkasına almış, dünyanın en keskin gözleriyle karanlığı delen, devasa sipsivri kanca gagası, mağrur başı, iri, güçlü pençeleri ve dev kanatlarıyla zebella bir kartal nöbet tutar, şehri korumak için güzel başını ağır ağır çevirerek ufku tararmış. (Uzuner, 2023: 27)

Koruyucu kartal motifi -dörtlemenin Hava romanına gönderme yapılarak romanın ilerleyen sayfalarında tekrar karşımıza çıkar. Koruyucu kartal bu kez Defne Kaman'ın yaralar içinde bulunduğu bir mağaranın önünde durup onu korumaktadır. Tıpkı Defne Kaman'ın daha önceki maceralarında onu koruyan ve bulunmasına yardımcı olan yunus (Su) ve geyik (Toprak) gibi. Bunların romandaki işlevleri Türk destanlarında kahramana yardımcı olan hayvanların işlevleriyle aynıdır. Nitekim yazar, kartalın Türk mitolojisindeki işlevini bir cümleyle romanına yerleştirir: *Kartal, Türk mitolojisinde adaletin ve hakkın sembolüdür.* (Uzuner, 2023: 82)

Romanda Türk mitolojisine ve şamanlığına dair doğayla uyumlu yaşama ve insancıl değerler, Sınır Tanımayan Doktorlar, Sınır Tanımayan Gazeteciler, modern çevre anlayışı gibi çağdaş yaklaşımlarla harmanlanarak verilmiştir. Yazar, aynı yaklaşımı masal anlatıcılığında da uygular; Roman kahramanlarından Doktor Havinyaz'a göre Defne Kaman da en az Mardin'in masalcı kadınları kadar usta bir anlatıcıdır. Çünkü masal sağaltıcıdır, anlatıcısı da bir şifacı. Defne Kaman'ın Mardin'in "Masalcı Kadın"ıyla buluşup bir araya gelmesi temsil ettikleri farklı coğrafya ve kültürlerin buluşması anlamını taşır. Yazının başında üzerinde durduğumuz *Türkiye Mitolojisi* denemesi de burada karşımıza çıkar; yazar, Türk mitolojisindeki Hüma ile Zümrüd-ü Anka'yı eşleştirir. Sonra bu ikisinin başka kültürlerdeki örneklerinin adlarını sıralar: Umay, Simurg, Feniks, Garuda. Böylece toplumlardaki mitolojik bağı mitik kartal üzerinden kurmaya çalışır. Bu ve benzeri örneklerden de görüldüğü üzere Uzuner, bir yandan Türk mitolojisi ve Şamanizmine ait unsurları evrensel değerlerle ateşin etrafında harmanlarken, diğer yandan Anadolu kültürüne ait değişik kökleri birbirine bağlamayı dener. Bütün bunları başta günümüz dünyasının göçmen sorunu ve sığınmacı çocuklar bağlamında ele alır; kızıl saçlı Defne Kaman'ı Suriyeli öksüz ve travma geçirmiş "Nar" adındaki küçük bir kız çocukla buluşturur. Onlar birbirlerini sağaltır. İkisini görünmez bağlarla bir araya getiren *kırmızının* ve *ateşin* mitik gücüdür. Yazarın Defne Kaman'ı kızıl saçlı tasviri tesadüf olmasa gerek. Ateşle ilgili Türk mitik metinlerinde *ot eezi* (ateş iyisi) alevden kızıl saçları olan dişil bir varlık olarak tasvir edilir. Defne Kaman ile Nar'ı birbirine bağlayan ve sınımsız bir araya getiren şey, aslında Anadolu coğrafyasında binlerce yıldır farklı kültürlerle mayalanan insan doğasıdır. Yazarın Süryani şarapları ile Kapadokya şaraplarını bir arada değerlendirmesi (Uzuner, 2023: 106) gibi bu topraklarda kültürler ve insanlar da iç içe geçmiştir. Biri olmadan diğeri tanımlamak imkânsızdır. Nitekim Uzuner, roman kahramanlarından Mezopotamyalı Havinyaz ile İstanbullu Semahat'i adalet peşinde iki kadın olarak Türkiyeli olmalarını öne çıkararak aralarında bir uyum tesis eder. Bu uyum, aslında insan doğasındaki ve dünya mitolojilerindeki uyumdan başka bir şey değildir.

Bununla birlikte romanda Uzuner'in bilim insanlığının etkisini de (özellikle iklim, çevre, sağlık ve gıda-beslenme sorunları konusunda) görmek mümkündür. Uzuner'in bütün insanlığın (Orta Dünya'nın) ortak sorunlarına karşı gösterdiği bu duyarlılık, zaman zaman "*gıda en büyük hazinedir*" (Uzuner, 2023: 168) şeklindeki cümleleriyle romanda yer almıştır. Dolayısıyla bütün bunlar dikkate alındığında denilebilir ki, Uzuner'in *Ateş* romanı Anadolu coğrafyasındaki farklı mitolojiler, kültürler ve inançların hem birbirleriyle hem de evrensel değerlerle harmanlandığı bir uyum romanı niteliğindedir. Bu durum, Mardin'in "Masalcı Kadın"ı ve Umay Bayülgen uyumuyla pekiştirilir. Her ikisinin ortak özelliği *anlatıcı* olmalarıdır. Doğrusu hikâye anlatımı bizi insan yapan değerlerin önemli bir parçasıdır. Nitekim kendisini de bir anlatıcı olarak tanımlayan Uzuner, Umay Bayülgen ile Mardinli Masalcı Kadın arasındaki sohbetle onlara mitolojik varlıklar hakkında şunları söyler:

Vallahi, bu ebedî varlıklar, buldukları her memlekette aynı efsaneler içinde farklı nâm, mahlas, şöhritle anlatılırlar... Öyledir. O kahramanların sadece adları, renkleri, sesleri değişir fakat Orta Dünya'nın bütün illeri ve dillerinde sözleri aynıdır. Bu nedenle hiçbir milletin efsanesi, destanı ve masalı öbüründen üstün ya da aşağı değildir. (Uzuner, 2023: 209)

Uzuner, aynı düşünceleri değişik toplumlardaki mitik atlar (Tulpar/Türk, Pegasus/Yunan, Sleipner/İskandinav) üzerinden tekrarlar:

Görüyor musun Oğul? Aslında aynı sihirli at, farklı adlarla, farklı coğrafyalarda iyi insanların yararına, zalim ve kötü güçlülere karşı mücadele ediyor. En cesur ve vicdanlı kahramanları korumak için aynı destansı maceralar yaşıyorlar. (Uzuner, 2023: 355)

Mitolojiler arasına sınır çizmeyen Uzuner, Umay Bayülgen ve Masalcı Kadın üzerinden “ortak paydası mitoloji(ler) olan tek bir dünya insanı” anlayışı sunuyor. Romanda Anadolu insanının uyumu yalnızca Mezopotamya bilgelikliğini temsil eden Mardinli Masalcı Kadın ile Umay Bayülgen arasında görülmez. Aynı uyum, Umay Bayülgen ile *Ateş Kitabı*'nı emanet olarak muhafaza eden Süryani Terzi Cebbo Bey arasında da görülür. Umay Bayülgen ile diğer ikisi arasındaki birbirini aydınlatan ilişki ve diyaloglar okuyucuya bu kişilerin birbirlerini yıllardır tanıyor oldukları izlenimini verir. Onların insanlığın başlangıcında ortak atalara sahip olan kardeşler oldukları, zaman içinde farklı coğrafyalara dağılıp farklı kültürler geliştirdikleri ama çekirdekte aynı öze sahip oldukları hissi uyandırılır. Ateşin etrafında insanlığı var eden ilk neslin bugünkü torunları, ortak paydaları olan mitik düşüncenin çağdaş temsilcileridir. Aynı toplumların bireyi olmalarına rağmen, aynı zamanda bir bütünün de parçaları olup, ortak bir hafızaları vardır. Aynı duyarlılıklara sahiptirler ve dikkatleri aynı noktaya yönelir. Toplumsal krizlerle kuşatılmış modern insanın en çok ihtiyaç duyduğu arkadaşlık, dostluk ve gerçek insan bağlarıyla bağlıdırlar. Sanki aralarında tarih öncesi zamanlara dayanan bir kan bağı, sessiz sedasız imzalanmış bir anlaşma ya da ortak bir sır vardır.

Uzuner, mitolojilerdeki kardeşliği ve mitik ateşin insanlık hafızasındaki ortak yerini romanın “Ateş Kitabı” bölümünde (Uzuner, 2023: 246-263) açıkça ortaya koyar; ateşin Türk ve dünya mitolojisindeki yerini, klâsik edebî metinlerden hareketle Yahya Kemal'den Dante'ye, ondan Mevlâna ve İbrahim Hakkı'ya, Van Gogh'a, Michelangelo ve Fahrelnisa Zeid'e... uzanan bir zincir içerisinde hepimizin ortak hikâyesi olarak manzum şekilde anlatır. Bunu yaparken sosyo-politik değinmeler yapmaktan da kaçınmaz:

Halide Edip'in gömleğidir Ateş.

“Yaşamak görevdir bu yangın yerinde, yaşamak insan kalarak”

diye şiir üfleyen Metin Altıok'u Sivas'ta yakan kalleş, hain Ateş (Uzuner, 2023: 253)

Manzumede “Ateş”in etrafında toplanmış bütün bir insanlık ve onun yarattığı ortak kültür ve sanat değerleri anlatılırken, “Ateş Kitabı”nın mensur kısmında değişik mitolojilerdeki ateş işlenmiş ve bir Altay alkışıyla bölüm son bulmuştur. Birey ya da toplum olarak mitolojiler insanlık durumumuzun koparılıp atılamaz parçasıdır ve mitolojiler arasında büyüklük ya da küçüklük yoktur. Küçük bir toplumun mitolojisi büyük bir toplumun mitolojisinden daha küçük ya da daha az değerli değildir. Mitik dönemler sona ermiş olmasına rağmen gücünü evrensel mitik bilinçten alan mitoloji, insanın algı alanındaki her şey için kusursuz bir mecra alanı olduğundan insan ve toplum hayatının kıyısında kalmış değildir. İnsanlık, tarih boyunca ateşle birlikte hayatta kalmayı ve uygarlıklar yaratmayı başarabilmiş, ateşin etrafında anlatılar üretmiş ve bu anlatılar sayesinde bir araya gelmeyi başarabilmiştir.

Ateş romanı, bir serinin devamı (belki de sonuncusu) olduğu için romanda olaylar ve ana karakterler yavaşça açığa çıkmazlar. Serinin önceki romanlarında olduğu gibi *Ateş*'te de Umay Bayülgen'in bakış açısı ve düşünce dünyası okuru yönlendirir. Uzuner'in romanındaki kahramanların tip ve meslekleri de romanın ana temasına uygun seçilmiş: Defne Kaman (gazeteci), Umay Bayülgen (şifacı-eczacı), Korkut Bayülgen (doktor/cerrah), Ertuğrul Türel (Antikacı), Semahat (sahaf), Havinyaz (Doktor), Kumru (Avukat), Kanat (rehber), Akın Kaman, Aysu Kaman Peker (moda editörü/youtubber/trendsetter), Ayperi, Karaca (hacker), Ayten, Aybilge Huban Hatun, Dağhan, Attila Gültekin, Güneş Aytan, Ali Werther (Sınır Tanımayan Doktorlar Örgütüne üye bir doktor) ... Bu isimlerin kadınlara ait olanların önemli bir kısmı 'Ay' sözcüğüyle kuruludur. Umay Bayülgen torunu Defne'ye hitap ederken de çoğunlukla ona “Ayçöreğim” der. Buket Uzuner'in diğer romanlarında görülen erkek egemen zihniyetine yönelttiği eleştiriye bu romanında Ertuğrul Türel üzerinden yaptığı görülür; yazar Ertuğrul Türel'in konuşma ve davranışlarını sıklıkla “*erbilgiç*” olarak tanımlar. Romandaki şahıslar kadrosunun içinde Aysu Kaman Peker, mesleği/meslekleri itibarıyla diğerlerinden ayrılır ve bu isimler arasında romanda birbirine zıt iki anlayış, Defne Kaman ve kardeşi Aysu üzerinden işlenir. Yazar, iki zıt karakteri kullanarak söylemek istediğini daha güçlü bir şekilde aktarır. Aysu, büyükannesi Umay Nine ve kardeşi Defne'nin aksine daha materyalisttir. Kendisinden başka her şeye duyarsız ve aşırı bireyselleşmiş çağdaş insanın tipik örneğidir. Büyükannesi ve kardeşinin tabiata bağlılığını saçmalık olarak değerlendirir:

“Amaan, ne hâliniz varsa görün be!” dedi, “Burada daha fazla kalıp senin avcı-toplayıcı devri o zaman Şaman etik argümanlarını, Disney animasyonundan bozma hayvanlar âlemi fantazyalarını dinleyemeyeceğim Anneanne!” (Uzuner, 2023: 41)

Buna rağmen Umay Nine, yaşadığı zamanın dünyasıyla uyumlu ama ailesine karşı ötekileşmiş Aysu'nun da bir gün, içindeki zehri atacağına, ruhunu yıkayıp yunacağına ve arınacağına inanır. Bunun için dualar eder. Onun duaları, *alkış!* ve *alas!* nidalarıyla doludur. Uzuner, bu dualarda şaman alkışlarının

çağdaş bir yorumunu yapmaya çalışır. Umay Nine'nin duaları Aysu'nun şahsında bütün insanlığıdır.

Sonuç olarak denilebilir ki, Buket Uzuner, “Tabiat Dörtlemesi”nin sonuncusu olan *Ateş*'te insanlığın en önemli ortak unsurlarından biri olan ateşi mitolojik yönüyle ele alarak Türk, Türkiye ve dünya mitolojilerindeki ateşi çağdaş bir yorumla işlemiş; sığınmacı, mülteci, göçmen sorunlarını yazar olmasının yanı sıra bilim insanı duyarlılığıyla da ele almış ve yeri geldikçe de romandaki olayların geçtiği çok kültürlü bir şehir olan Mardin'e ait kültür değerlerini roman kurgusunun içine başarıyla yerleştirmiştir. Bütün bunları yaparken aynı zamanda çağdaş dünyanın sorunlarını hayatımızın akışını şekillendiren ateşi ve onun etrafında bir araya gelmiş insanları anlatıyor. Mitolojiler ve hikâyeler olmadan insan doğasını ve karmaşık kültürünü anlamanın mümkün olmayacağı üzerinde duruyor. Farklı kültürlerin hikâyeleri ve mitolojileri üzerinden aynı sonuçlara ulaşılabileceğinin önemini vurguluyor. *Ateş* romanı öncülleri olan *Su*, *Toprak* ve *Hava*'yla birlikte Türk Şamanizmi ve mitolojisi üzerinden yeni bir bakış açısı sunarak okurunun dünyayı görme ve anlama biçimini değiştirme iddiasına sahip. Uzuner, boş söylemler ve anlamsız dil oyunları yapmadan, Şamanist dünya anlayışıyla mitolojiyi korkular ve kötülüklerle donanmış dünyamızın ve modern insanın sorunlarına bir panzehir olarak sunuyor. *Ateş*, sorunlarımızın çözümünü kadim gelenek ve inançlarda arayan kurgu hâline getirilmiş bir mitoloji kitabı olmakla kalmayıp aynı zamanda “*Türk mitolojisi günümüzde ne kadar anlamlı olabilir?*” sorusuna verilmiş uzun bir cevap niteliği taşıyor. Buket Uzuner, kitabında âdeta mitolojik dil ve anlayışın toplum bilincinden silinmesine yas tutup, bugünü mitolojinin diliyle tanımlamaya meyilli bir tutum sergiliyor.